

sötét, hol meg csak félhomályos éven, évtizedeken.

Švejk derűből egyébként kevesebb, ám a Rejtő Jenő-i flaszter-eleganciából annál több jutott Sanyinak. E bájosan bumfordi, jobb sorsa érdemesült csinált-hős börtönből börtönbe, egyik kihallgatói pofontól a másikig jutva kóvályog át a különféle rendszereken, miközben csökönyösen ragaszkodik kommunista meggyőződéséhez. Valamiféle szervezőként és iránymutatóként csimpszakodik ebbe a szellemi emelőbe. Amely kevés szellemi táplálékkal látta el ugyan, ám felkent papjai – Kun Béla, Korvin Ottó vagy éppen Rákosi Máttyás – annál nagyobb örömmel kínálják meg lehetetlen és életveszélyes küldetésekkel (mint a pártarany megőrzése, beépülés a fehérterror különítményesei közé, illegális kommunista sejt működése stb.). Sanyi azonban nem szánivaló idióta. Szécsi Noémi regényének egyik erénye éppen az, hogy képes (akár túlzások, elrajzolások árán is) hitelesen visszaadni, milyen nehézségekkel jár az eszme és az egyéni meggyőződés, vágy vagy éppen önbecsapás érzékeny, terhelt viszonya. Képes láttatni a történelmi tapasztalatok összetettségét, és azt, hogy az egyéni mozzanatok, mozgatórugók miként építik, rétegezik a távlatos visszatekintésben egyenműnek, kiszámíthatónak látszó történelmi folyamatokat, eszmei áramlásokat.

Rendkívül merész, ámde sikerült vállalkozás az, ahogy Szécsi Noémi a „nagy” történelmi alakokat, elsősorban a hazai kommunista panteon lakóit beinvitálja a fikció terébe. Kun Béla, Rákosi Máttyás vagy Károlyi Mihály feltűnése rendre a szatíra, a gyilkos ironia kitüntetett pontjává válik a regényben. Összességében azonban a derű, ahogy haladunk előre a regényben, egyre szűkebben mért. Sanyi szinte mártírságig konok elvhűsége – ami csak a kitartás jutalmát látja maga előtt, de valójában ragaszkodás egy tévképzethez, vagyis a normális életbe vetett hithez – a kicsiny, de nagyon emberi célokban gondolkodó, naiv és jó lelkű álmodozó bukása, akinek egyetlen komoly hibája az volt, hogy egy olyan vágyképet követett, amit számításból és önös érdekekből színeztek vonzóra mások.

P. SZATHMÁRY ISTVÁN

*(Tericum Kiadó, Budapest, 2006,
440 oldal, 2970 Ft)*

NAGY KOPPÁNY ZSOLT:

Jozefát úr, avagy a regénykedés

Különös könyv Nagy Koppány Zsolté, kicsit talán nehezen indul, mint a vonat az Isten háta mögötti állomáson. A mondatok és a szöveg

szintjén, a kalandok minden részletében terjengős, barokkos, feldísztett, s eme díszeket szinte kiszámítható ritmusban karcolják össze a zárójelek közé illesztett, gúnyos, messzire vivő megjegyzések. Különös az is, ahogy a történet lassanként kibontakozik, majd visszazárul a duál-könyv lapjain, hisz Nagy Koppány Zsolt regénye voltaképp két regény: kétszáz-kétszáz oldalnyi regény összekapcsolása. Erről az összekapcsolásról, a műalkotás születéséről, az alkotás – néha szó szerint görcsös! – folyamatáról, s valójában a megalkotottság, a művésziesség körüli legendárium aprólékos lebontásáról szól ez a könyv.

Egy mindentudó, s mindent összekutató elbeszélő, az elbeszélés terébe bevont szerző és olvasók, egy sok csalafintasággal megalkotott, s nagy kedvvel változtatgatott, kettéhasadó-megduplázódó szereplő formálódik a lapokon, játszik egymással (a szerző alkotta szerző az elbitangolt szereplőjével), incselkedik, próbálgatja az anyagot: a nyelvet. Nem csoda, hogy díjnyertes munkáról van szó, az Irodalmi Jelen folyóirat regény pályázatának második helyezettjéről; Nagy Koppány Zsolt tehetséges író, aki úgy avat be minket irodalomelméleti nézeteibe, a sok-sok, néha egészen váratlan és meglepő vendégszöveggel pedig műveltségélményeibe, hogy mi

mégis úgy érezzük, akárha egy valódi, jó ponyvával lenne dolgunk. Merthogy a különös, szürreális szereplő világa nagyon is valóságos: a tizenkilencedik század fonák eleganciájába, s a klasszikus regényirodalomba beleragadt, hóbertos figura egy paradox módon, elszürkületlen csiricsaré mai nagyvárosban kalandozik. Olyan helyeken jár-kel, ahol a különösség csak kopott álarc, ahogy az a posztmodern irodalomban vagy

a fogyasztói társadalom egyik félperiferián lévő városában megszokott.

Szemlélődő, barátságos humorral megírt szerelmi ügyetlenkedéseket látunk, s egyben gúnyosan, vaskosan megírt sextörténeteket, az olvasó pedig megretten, hogy a nemek e különös

harcában mennyire visszacsengenek saját kamaszkori ötletei és vágyai. Megretten, hogy a szereplők szájába adott, nyilvánvalóan szándékolt közhelyes bölcsességek milyen sűrűn és milyen beleérzéssel hangzanak el közvetlen ismerősei szájából. A könyv erénye, hogy a stílusokkal bravúrosan játszó, a cselekményszöveget biztos kézzel csavargató szerző leleplezi magát, amíg az optikával bibelődik (néha élesen ráközelít, néha elnagyoltan, elkenve kezeli figuráit): milyen precízen ismeri, amit csak melleleg mutat be. Azaz – ha akarná – milyen remek szociográfus is lehetne.

S e könyvből példányszámnövelő, országos botrány is keveredhetne, ha az írás mellett rádiós műsorvezetőként keresné a kenyerét. Rengeteg nyers, pornográf jelenet, rengeteg, a nemi szerepeket parodizáló, sommás, néha durva „szövegezés” – és az ezekre való reflexió, be kell ismernünk, ellenállhatatlanul mókássá teszi a könyvet azok számára, akik megbotránkozni, polgáriasan pukkadozni már elfelejtettek.

Jozefát úr regénykedésében – egyebek mellett – egy önmagában is szenzációs betétet (*Az angoltanár evangéliuma*) találunk, amely egy archaikus nyelvezettel megírt, „apokrif” írás egy, a megváltói státustól igen messzire esett halandó tollából. Kijózanítóan, szinte megrendítően értékvesztett, profán monológokra is bukkanhatunk, az ironikusan „reménytelen szerelemnek” nevezett vágyakozás tárgya, Léna szájába adva a szavakat.

A könyv második fele pedig valószínűs „önismereti tréning” kezdő íróknak és irodalmároknak, idősebb pályatársak számára idegösszeroppánással fenyegető, s az irodalmi élet iránt érdeklődő jámbor olvasó számára is megfontolandó tanulságokkal. S micsoda útravalót kap az egyszeri regényíró! „Humorosan írd, ne úgy, mintha humorosan írnál, te idióta!”

KÉPES GÁBOR

(*Alexandra – Irodalmi Jelen Könyvek, Pécs, 2006, 416 oldal, 2499 Ft*)

JENEI LÁSZLÓ:

Szarvas a temetőben

Az első világháborúból apját vesztett, de testi épségben hazatért férfit otthon húga és élőhalott anyja fogadja. Később mindkét fiatal megházasodik, s hamarosan kiderül, hogy párjaik csalják őket – egymással. A (család)regény egyrészt három év története a férfi, a hűg és a feleség egy-egy fejezetnek megfelelő elbeszélésében; másrészt – a negyedik fejezet narrátora felől nézve, aki megegyezik az első fejezetével – az otthontalanság–otthonosság (fejlődés- és művész)regénye.

A szereplők hármass viszonyokat képeznek egymással. Nincs olyan kapcsolat, melybe ne szólna, avatkozna bele egy harmadik személy; illetve minden szereplő két fontos kapcsolódási ponttal bír, melyek elmentétként jelennek meg a szövegben. A külvilág mindhárom szereplő-narrátor számára háttérbe szorul, helyét a belső titkok, az olvasás-írás világa veszi át, így bármiféle egymásra találás lehetetlenné válik.

A feleség (Lili) két férfit ismer, két szexualitást él meg: szeretője, Gedeon maszkulin-uralmi attitűddel közeledik hozzá, míg férjével a konvencionális házasság viszony kifizetése történik: a nemzőképtelen férfit a nő kényszeríti, mert gyermeket szeretne (az ennek a kudarcát jelentő női vérzések a szövegben az